

DOI: 10.18276/sip.2018.51/1-12

Iwona Markowicz*

Uniwersytet Szczeciński

Recenzja książki
Anety Ptak-Chmielewskiej (2016), *Determinanty przeżywalności mikro i małych przedsiębiorstw w Polsce*, Warszawa: Oficyna Wydawnicza SGH, ss. 230

Swoboda zakładania firm prywatnych, po przejściu gospodarki polskiej na rynkową, przyczyniła się do zmian w strukturze przedsiębiorstw, zarówno pod względem własnościowym, jak i pod względem wielkości firm (liczba zatrudnionych). Powstawało coraz więcej firm prywatnych, szczególnie mikro i małych. Wzrost konkurencji sprzyja rozwojowi gospodarczemu, ale wymusza też na właścicielach firm kreatywne działania. Przedsiębiorca musi być przedsiębiorczy, a więc musi dostosować swoje działania do zmieniających się warunków otoczenia. Podkreśla się, że właśnie szybka reakcja na zagrożenia, ale i pojawiające się szanse, jest cechą małych podmiotów, a właściwie ich właścicieli.

Wzrost liczby podmiotów gospodarczych nie może być jednak nieograniczony. Część z nich przestaje funkcjonować po pewnym czasie działalności. W światowej literaturze coraz częściej się podkreśla, że idea tworzenia nowych podmiotów i likwidacji przedsiębiorstw nieproduktywnych jest kluczem do rozwoju gospodarki.

Tematyka trwałości firm zyskuje na popularności również w Polsce. Naukowcy analizują żywotność (przeżywalność) podmiotów w różnym zakresie i czasie. Jednak temat nie jest jeszcze znacząco zgłębiany i dlatego każde następne opracowanie stanowi cenny wkład w badania naukowe z tego zakresu.

Doświadczenia gospodarek rynkowych wskazują, że rynek nie jest jedynym regulatorem działań podmiotów – przedsiębiorstw i gospodarstw domowych.

---

* Adres e-mail: iwona.markowicz@usz.edu.pl

W obszarach niedoskonałego funkcjonowania rynku działania musi podejmować państwo, które dysponuje narzędziami wpływu na procesy gospodarcze. Wydaje się, że wiedza na temat liczby firm istniejących, powstających i likwidowanych, a także czasu ich funkcjonowania, może być wykorzystana w kreowaniu polityki gospodarczej zarówno krajowej, jak i regionalnej. Wiedza ta może być też użyteczna dla instytucji i przedsiębiorstw zajmujących się kredytowaniem działalności gospodarczej, jej ubezpieczeniami, aktywizacją bezrobotnych, realizacją projektów krajowych i unijnych. Powyższe rozważania powinny skłaniać do prowadzenia obserwacji i badań populacji firm jako ważnego elementu gospodarki.

Omawiana książka wpisuje się w nurt badań żywotności firm i dotyczy analizy czasu trwania podmiotów gospodarczych z wykorzystaniem metod analizy historii zdarzeń (analiza czasu trwania określonych zjawisk).

Autorka podjęła się realizacji bardzo ciekawego i aktualnego tematu badawczego, jakim jest przeżywalność przedsiębiorstw. Problem naukowy, dotyczący trwania podmiotów na rynku jest niezmiernie ważny, zarówno w aspekcie teoretycznym, jak i empirycznym. Do istotnych zalet pracy należy zaliczyć: zastosowanie modeli analizy historii zdarzeń (zarówno jej zasadniczego nurtu, jak i spoza typowego podejścia), zwrócenie uwagi, że likwidacja przedsiębiorstwa nie zawsze jest „porażką”, wskazanie wielu przyczyn likwidacji podmiotów gospodarczych i związanych z tym problemów badawczych, bogaty przegląd literatury przedmiotu (polskiej i zagranicznej), przeprowadzenie obszernych badań z wykorzystaniem danych empirycznych, pochodzących z badań panelowych GUS.

Głównym celem recenzowanej książki jest ocena wpływu czynników zewnętrznych związanych z rynkiem i sektorem działalności oraz czynników wewnętrznych związanych z przedsiębiorstwem i przedsiębiorcą na przeżywalność mikro i małych przedsiębiorstw w Polsce. Rozpatrywane przez autorkę czynniki zewnętrzne to przede wszystkim czynniki z zakresu otoczenia rynkowego, takie jak: zakres terytorialny działalności, ekspansja eksportowa oraz czynnik z zakresu otoczenia sektorowego, czyli branża działalności. Natomiast wśród czynników wewnętrznych wymieniono: formę prawną, liczbę zatrudnionych, zyski lub straty, czynniki charakteryzujące przedsiębiorcę: płeć, wiek, wykształcenie, poprzednią pracę właściciela oraz czynniki w dużym stopniu uzależnione od oceny i decyzji właściciela: sposób powstania, finansowanie, inwestycje, zgłaszane bariery.

Aneta Ptak-Chmielewska postanowiła wykorzystać bogatą metodykę statystyczną do weryfikacji następujących hipotez:

- przeżywalność przedsiębiorstw zależy od ich wielkości i wieku,

- przedsiębiorstwa produkcyjne są narażone na wyższe nakłady początkowe (większe bariery wejścia na rynek), a także charakteryzują się niższą stopą likwidacji niż przedsiębiorstwa usługowe i handlowe,
- ryzyko likwidacji przedsiębiorstwa ekspansywnego jest znacznie mniejsze niż ryzyko likwidacji firmy jednoosobowej,
- umiejętność inwestowania w środki trwałe, wypracowanie zysku i pozyskanie funduszy na rozwój definiują sukces przedsiębiorstwa,
- przedsiębiorstwa, które są w stanie pokonać bariery popytowe i podażowe, to jednostki o wyższej przeżywalności,
- kapitał ludzki w osobie przedsiębiorcy determinuje trwanie firmy,
- kapitał społeczny przedsiębiorcy może być wykorzystany w zarządzaniu przedsiębiorstwem.

Hipotezy te determinują etapy prowadzonych analiz ilościowych.

Zasadniczą treść monografii podzielono na sześć rozdziałów. W pierwszym rozdziale zaprezentowano podstawowe pojęcia i definicje wykorzystywane w analizie przeżywalności przedsiębiorstw. Podjęto próbę usystematyzowania czynników wpływających na tę przeżywalność, rozróżniając czynniki zewnętrzne i wewnętrzne. Dokonano przeglądu teorii ekonomicznych oraz modeli statystycznych stosowanych w analizach przez różnych naukowców. W drugim rozdziale szeroko przedstawiono metody i modele analizy historii zdarzeń, wykorzystywane w analizie trwania podmiotów gospodarczych. Szczególną uwagę zwrócono na modele zdarzeń skorelowanych. Rozdział trzeci jest omówieniem badania panelowego przedsiębiorstw małych i mikro w Polsce, prowadzonego przez GUS. Jeden z paneli jest źródłem danych przeprowadzonych w książce analiz. Trzy kolejne rozdziały prezentują wyniki badań autorki. Wykorzystano w nich funkcję przeżycia Kaplana-Meiera wraz z testami nieparametrycznymi, modele parametryczne (logarytmiczno-normalny i gamma) i model semiparametryczny (model Coxa ze zmiennymi zależnymi od czasu).

Publikacja stanowi ważny wkład w dyskusję nad metodyką badań przedsiębiorstw, w dużej części zaczerpniętą z demografii, a także związaną z tym faktem brakiem jednolitej terminologii. Jest to zatem głos w dyskusji, jaka toczy się na łamach polskich czasopism naukowych, a dotyczący poprawności stosowanych pojęć, z których część zostało zaadoptowanych z metodologii badania kohort ludzi, a część wynika z bezpośredniego tłumaczenia literatury angielskojęzycznej. Każde nowe opracowanie naukowe w zakresie badania czasu funkcjonowania firm prezentuje proponowane przez autora metody badawcze, a także definicje użytych pojęć. Poruszono także niezmiernie ważny problem dostępności danych statystycznych,

będących podstawą prowadzenia badań naukowych w zakresie przeżywalności podmiotów gospodarczych.

Recenzowana monografia zasługuje na uwagę ze względu na aktualność i ważność podjętej tematyki, a także przeprowadzenie cennych badań statystycznych z wykorzystaniem obszernych danych statystyki publicznej.